

De koncept som är bevarade innehåller ibland information som saknas i de renskriva exemplaren, och det gäller i hög grad anteckningar om utsädet. Ett skäl till att utsädet blev antecknat kan ha varit att dessa upprättats under fältarbetet i nära kontakt med bonden/brukaren. Man skrev ner vad bonden sa, undvek att mer än nödvändigt komma med egna uppfattningar så länge bonden var med. Arealuträkningen och renskrivningen av de fältmässiga anteckningarna skedde i efterhand utifrån mätningar på den karta som ritats. Ofta dröjde detta till efterföljande vinter, eller än längre.

Brukningssätt

Vid kartläggningen är det den totala arealen – den på den upprättade kartan uppmätta – som anges. En del av denna areal låg i träde. Skatten beräknades på den årligen brukade arealen beroende på om åkern låg i träde vartannat eller vart tredje år (dvs. två- resp. tre-skifte). Att brukningssättet blev antecknad var viktigt för en rätt och riktig taxering. Lantmätarna borde därför lägga stor vikt vid och noggrant notera brukningssättet – och för bonden kunde skillnad vara stor om skatten uträknades efter halva åkerinnehavet eller för två tredjedelar. Men återigen blir det lite av en bedömningsfråga för lantmätaren; fanns åkrar som lämpade sig för tre-skiftesbruk utan att detta tillämpades – eller kanske fanns även åkrar som brukades i tre-skifte utan att vara särdeles lämpade för det. Det finns exempel på bådadera.

En för hela ön heltäckande bild av brukningssättet är utifrån kartläggningen kring 1700 inte möjlig att upprätta. Skattläggningen på 1740-talet kan däremot förmedla en sådan information.

Av kartbilden (se vidstående karta) framgår att enbart två-skifte förekom längst i norr (Fårö, Bunge, Fleringe), på östsidan (Östergarn, När), och i söder (Näs).

I stort förekom två-skifte även i ett stråk från Norrlanda till Gammelgarn och i söder: Grötligbo, Fide och Hamra, liksom strandsocknen Burs. Dessutom inlandsocknen Garde (med mer inslag av två- än tre-skiftesbruk).

Socknar där alla gårdar skattlades för tre-skiftesbruk återfinns dels i norr, från Hangvar till Hejnum; dels på mellersta Gotland, från Träkumla till Sjonhem/Mästerby samt Hejde; och på södra delen av ön: Havdhem och Sundre.

I beskrivningarna av ett 40-tal socknar har lantmätarna kring 1700 lämnat utförliga uppgifter om brukningssättet. För nästan lika

Åkermarkens användning vid skattläggningen 1740-talet.

Socknar med mindre inslag av två-skifte och mer än 90 % tre-skifte har är mörkgröna på kartan – medan socknar med över 50 % tre-skifte (men mindre än 90 %) är markerade i gulgrönt.

För Hangvar, som kartlades gemensamt av Schilder, Elephant och Landtbom, är uppgifterna om brukningssättet utförliga, med undantag för de gårdar Elephant kartlade.